

Trịnh Công Sơn & Tham Vọng Chính Trị (Trịnh Cung)

Trịnh Công Sơn & Tham Vọng Chính Trị

Trịnh Cung

Xin phép gửi đến các anh, chị một bài viết về Trịnh Công Sơn, do họa sĩ Trịnh Cung viết, đăng trên tạp chí Da Màu.

B.Vu

“Trịnh Công Sơn & Tham Vọng Chính Trị” của họa sĩ Trịnh Cung nhất định sẽ được đón nhận với nhiều phản ứng khác nhau từ nhiều tầng lớp độc giả. Bài viết đưa ra một số nhận xét của cá nhân Trịnh Cung về người nhạc sĩ tài hoa, sống và sáng tác trong một giai đoạn vô cùng điêu linh của đất nước, cùng với một số tư liệu đã được công bố ở một số nơi. Tác giả Trịnh Cung tất nhiên đã dự kiến được những gì bài viết này có thể mang đến cho chính ông khi ông viết: “Bài viết này chắc chắn sẽ gây ra sự mất mát tình cảm, sự đổ vỡ các mối quan hệ vốn có của tôi, vì một số những nhân vật được đề cập nay đang còn hiện diện trong cuộc đời. Sự thật bao giờ cũng gây mất lòng, tôi đã tự hỏi mình nhiều lần trong nhiều năm qua: có nên viết nó ra, giải thoát cho nó khỏi ngục tù trong tôi suốt hơn 30 năm qua? Sự quẩn quại của nó trong cái nhà tù kỷ ức cũng làm tôi đau buồn đến không chịu nổi. Giải phóng cho nó là giải phóng cho chính tôi, dù có phải bị trả giá.”

Tạp chí Da Màu trân trọng ghi nhận tinh thần trách nhiệm của họa sĩ Trịnh Cung, và bài viết được đăng tải với ước muốn tạo cơ hội làm sáng tỏ những góc ngách trong đời sống của một nghệ sĩ tài hoa nay đã thành người thiên cổ.

Đã 8 năm kể từ ngày mất của Trịnh Công Sơn, 01-4-2001. Đã có rất nhiều bài và sách viết về người nhạc sĩ tài hoa xuất chúng này. Tất cả đều chỉ nói về 2 mặt: tình yêu (con người, quê hương) và nghệ thuật ngôn từ trong ca khúc Trịnh Công Sơn, tuyệt nhiên không thấy ai đề cập đến văn đàn Trịnh Công Sơn có

hay không tham vọng chính trị. Phải chăng như Hoàng Tá Thích, ông em ruột của người nhạc sĩ “phần chi” huyền thoại này đã minh định trong bài tựa cuốn sách Như Những Dòng Sông của mình nói về âm nhạc và tình người của ông anh ruột Trịnh Công Sơn, do nhà Xuất Bản Văn Nghệ và Công Ty Văn Hoá Phương Nam in hành năm 2007: “...Anh không bao giờ đề cập đến chính trị, đơn giản vì anh không quan tâm đến chính trị”? Hay như nhận định của một người bạn không chỉ ruột thân mà còn là một “đồng chí” (trong ý nghĩa cùng một tâm thức về chiến tranh VN) của Trịnh Công Sơn, họa sĩ Bưu Chấn (đã mất) đã viết: “Trong dòng nhạc phần chi của mình, TCS đã chứng có một toan tính chính trị nào không?” (Trích bài viết: “Về Trịnh Công Sơn và Những Ca Khúc Phần Chi của Anh”, in trong Trịnh Công Sơn, Cuộc Đời, Âm Nhạc, Thơ, Hội Hoạ & Suy Tưởng do Nhà Xuất Bản Văn Hoá Sài Gòn in hành năm 2005)?

Sự thực có đúng như câu khẳng định chắc nịch ở trên của ông Hoàng Tá Thích và họa sĩ quá cố Bưu Chấn? Chắc chắn là sai 100% rồi nếu như Trịnh Công Sơn không là tác giả của 3 tập nhạc phần chi (Ca Khúc Da Vàng, Kinh Việt Nam và Ta Phải Thấy Mặt Trời), và cũng chưa từng tham gia vào Phong trào Đấu tranh Đô thị của Thanh niên Sinh viên Học sinh để chống Mỹ và chính quyền Sài Gòn mà chính cuốn sách của Hoàng Tá Thích và bài viết của Bưu Chấn vừa nhắc đến ở trên đã có nhiều tiết lộ. Mặt khác, trong bài viết “Có Nghe Ra Điệu Gì” Trịnh Công Sơn gởi cho bác sĩ Thân Trọng Minh tức nhà văn Lữ Kiêu năm 1973 có đoạn như sau: “...Chưa bao giờ tôi có ý nghĩ tự đề nghị với mình một trách nhiệm quá lớn, nhưng khi đã lỡ nhận chịu những công tình nặng hậu từ đám đông, thì những tình cảm kia phải được đền bù...”. Và trong thư TCS gởi cho Ngô Kha – người bạn cùng chí hướng chính trị và cũng là người em ruột, đồng thời là lãnh tụ của Chiến đoàn Nguyễn Đại Thức này đã bị Công An Huế bắt (1972-1974) – chúng ta sẽ dễ nhận ra ý thức làm chính trị chứng minh độ Sài Gòn của Trịnh Công Sơn. Nhất là trong đoạn Lê Khúc Cẩm nói về mối quan hệ giữa TCS và tổ chức cơ sở thành u Huế do Lê Khúc Cẩm bí mật phụ trách trước 1975 như thế nào, thì không thể nói là TCS không có toan tính chính trị như nhận

định của họa sĩ Bưu Chấn (Xin xem thêm Thư TCS gửi Ngô Kha và đoạn trao đổi về lá thư này giữa Nguyễn Đức Xuân và Lê Khắc Cẩm trong phần tư liệu đính kèm bài).

co-nghe-ra-dieu- gì

Thư bút Trịnh Công Sơn trong bài “Có Nghe Ra Điệu Gì”

gửi cho bác sĩ Thân Trọng Minh tức nhà văn Lữ Kiếu năm 1973

Trước khi nêu thêm những dẫn cứ quan trọng hơn để chúng ta có cái nhìn rõ hơn về thái độ chính trị của TCS thời chiến tranh VN, và cũng nhằm cung cấp thêm tư liệu để làm rõ các mối quan hệ có tính dính líu vào hoạt động chính trị phần chiến thân Cộng của TCS, tác giả xin kể một kỷ niệm với Ngô Kha và vì sao Ngô Kha lấy tên cho lực lượng đấu tranh của mình là Chiến đoàn Nguyễn Đại Thức.

Vào năm 1971, tôi có mời Ngô Kha tới dự bữa cơm đầy năm Vương Hương, con đầu lòng

của tôi tại nhà ông Phú Nhuận. Sau tàn tiệc, tôi đưa Ngô Kha ra về. Chúng tôi đi bộ từ ngã tư Phú Nhuận về hướng cầu Kiệu, khi gần đến chân cầu, Ngô Kha nói với tôi: “Cậu vào chiến khu với mình đi, có người dẫn đường đang chờ”. Tôi không ngờ lại bị Ngô Kha đưa vào thế kẹt. Lúc này, tôi đang là Trung Úy biệt phái dạy tại Trường Cao Đẳng Mỹ Thuật Huế, vừa bị Nha Mỹ Thuật Học Vụ trả về lại Bộ Quốc Phòng vì được Mỹ cấp học bổng tu nghiệp mỹ thuật tại Trung Tâm Đông và Tây, Hawaii, Hoa Kỳ (Sau 1975 tôi mới biết ông Nguyễn Văn Quyện, kiến trúc sư, Giám đốc Nha Mỹ Thuật Học Vụ, người ký quyết định không cho tôi đi Mỹ và trả tôi lại quân

đội theo đề nghị của họa sĩ Vĩnh Phái – Hiệu trưởng Trường CĐMT Huế, cấp 2 đầu là Việt cộng nằm vùng), và Ngô Kha đang là em ruột của Trịnh Công Sơn, cũng mang cấp bậc thiểu úy Quân lực VNCH có tư tưởng phần chiến, nhưng tôi không biết gì về hoạt động ly khai của anh cho tới lúc này. Thật bất ngờ và căng thẳng, làm sao tôi có thể đi về phía bên kia chiến tuyến? Tôi không hề tham gia vào phong trào phần chiến, tôi chơi với Trịnh Công Sơn, Ngô Kha, Hoàng Phi Ngọc Tường, Đinh Cường khi họ chưa là người chống lại chế độ Việt Nam Cộng Hòa. Ngay cả

tại “túp lều cỏ” Tuyệt Tình Cốc ở Huế, nơi mà nhà văn Thạch Uyên trong một bài viết của anh có tên “Cuộc Hành Trình Làm Người Việt Nam Qua Trịnh Công Sơn” đã tự bạch anh từng dự những cuộc họp bàn về đấu tranh chính trị do nhóm Hoàng Phê Ngọc Tường, Trần Quang Long, Nguyễn Đức Xuân và Trịnh Công Sơn đứng ra tổ chức, tôi cũng chưa bao giờ đặt chân đến đó và thậm chí không hề biết có những việc như thế. Đơn giản vì tôi rời Huế vào sáng ở Sài Gòn sau khi tốt nghiệp Mỹ thuật năm 1962, mối quan hệ giữa tôi và họ chỉ là một tình bạn văn nghệ thuần túy. Đến thời thác lời đề nghị ghê gớm này của Ngô Kha, tôi dừng lại trong bóng đêm bên này cầu Kiều và nói với anh: “Ông thầy con mình vừa dạy năm, bà xã còn quá trẻ và yêu đời, làm sao mình bỏ nhà đi vào căn cứ với bạn được. Hơn nữa mình không đồng ý cách giết người của họ ở Huế hôm Tết Mậu Thân... thôi chúc bạn lên đường may mắn!”. Thế nhưng, sự việc sau đó lại đưa Ngô Kha đến một hoàn cảnh khác. Anh không đi vào rừng mà về Huế rồi bị bắt và chịu một cái chết bi thảm.

Về Nguyễn Đại Thức là ai mà Ngô Kha dùng đặt tên cho lực lượng đấu tranh của mình?

Theo Nguyễn Đức Xuân, Nguyễn Đại Thức nguyên là một hạ sĩ quan quân lực VNCH ly khai đã bị hụt tướng Huỳnh Văn Cao khi ông dùng trực thăng kiểm soát tình hình Phật giáo xuống đường ở Đà Nẵng và Huế, và đã bị lính Mỹ bị hạ. Hành động và cái chết của Nguyễn Đại Thức đã đưa Ngô Kha đến sự chọn lựa Nguyễn Đại Thức là tên và biểu tượng cho nhóm quân nhân ly khai đấu tranh chống Mỹ Ngụy do anh tổ chức. Sau đây là đoạn viết của Hoàng Phê Ngọc Tường trong Căn Nhà Của Những Gã LangThang: “...Theo tin tức quân báo của Kha nhận từ đoạn Đà Nẵng, thì lực lượng thu quân lực chính của Kỳ sẽ chĩa mũi nhọn vào những người của phong trào mà họ cho là nguy hiểm, ngay từ lúc họ đặt chân đến Huế để tránh hậu hoạn. Ngô Kha cùng đi với chiến đoàn ly khai của anh sẽ kéo dài cuộc cầm cự trên đèo Hải Vân, để tạo điều kiện cho tôi thoát...”. Đối với cá nhân tôi, nhờ tiết lộ kinh khủng này của Hoàng Phê Ngọc Tường,

những năm gần đây, tôi mới biết mình đã từng bị Ngô Kha dùng tình bạn để đưa vào cái gọi là Chi đoàn ly khai Nguyễn Đại Thức mà không biết khi anh rủ tôi đi vào cứ như đã nói ở trên. May mà tôi đã từ chối.

Với bao nhiêu sự việc gần kết với nhau, hoà quyền, ăn khớp, như thế mà chúng ta vẫn còn hoài nghi, vẫn biện bạch đây chỉ là một thứ tình cảm hồn nhiên hay hoa mỹ hơn, đây là ý thức vì thân phận dân tộc, tiếng nói đòi hoà bình đậm tính nhân bản cho quê hương của một người nghệ sĩ tài hoa như TCS, thì chỉ biết sau đây đã được Nguyễn Đức Xuân tiết lộ và đã xác nhận lại với tác giả bài viết này như sau: “Vào đêm ngày 29-5-1966, trên đường Trần Bình Trọng-Đà Lạt, Trần Trọng Thức (nhà báo), Nguyễn Ngọc Lan (linh mục, đã chết), Nguyễn Đức Xuân và Trịnh Công Sơn đã cùng nhau bàn về một giải pháp chính trị cho trí thức yêu nước và người đưa ra sự chọn lựa rất quyết đoán và hợp ý với 3 bạn đồng hành với mình: “Không có con đường nào khác cho anh em mình ngoài Mặt trận Giải Phóng Miền Nam!”.

Vậy là đã quá rõ về khuynh hướng chính trị của Trịnh Công Sơn!

Từ Chính Trị Phong Trào đến Chính Trị Cộng Quyền?

Vỡ mộng chính trị cộng quyền

Những ngày trước 30-4-75, Sài Gòn rơi vào tình trạng hỗn loạn. Người thân cộng thì hí hửng, người quốc gia thì lo âu và tìm đường bỏ nước. Mọi thứ sinh hoạt đều tê liệt, tôi nằm trong số người chịu trận, bế tắc, no way out. Trong thời điếm tình hình sa sút này, tôi thường

ghé qua nhà TCS để tìm một thông tin tốt lành vì anh có nhiều mối quan hệ, nhưng cũng không được gì vì TCS từ chối ra đi và cho biết sắp nhận chức Quốc Vụ Khanh đặc trách văn hoá trong chính phủ Dương Văn Minh lên thay Thiệu-Kỳ, em trai TCS là đại úy Trịnh Quang Hà sẽ được giao làm Cảnh sát Trưởng quận 2 (nay là quận 1). Thế là xong, TCS sẽ tham gia chính quyền được chuyển từ tay Nguyễn Văn Thiệu để thương lượng hoà bình với quân GP đang bao vây Sài Gòn và dọa sẽ tàn

máu Sài Gòn nếu VNCH không buông súng.

Thế nhưng, TCS và người em không có tên trong thành phần chính phủ Dương Văn Minh khi các hệ thống thông tin quốc gia công bố ngày 27-4-75 và cũng không có tên kiển trúc sư Nguyễn Hữu Đổng trong vai đệ nhất Phó Thủ Tướng – người bạn chính trị không lộ diện của TCS từ trước sự kiện Tết Mậu Thân 1968, một cố vấn chính trị, một công trình sư cho sự nghiệp chính trị của TCS, đã vận động cho TCS vào chính phủ này như là đại diện của phe Phật giáo. Và với kết quả này, nhà hoạt động chính trị trẻ tuổi Nguyễn Hữu Đổng đã phải rời khỏi nhà TCS ngay sau đó, sau khi đã ăn ở trong nhà TCS nhiều tháng trước như một người em ruột. Sau này, trong thời Lý Quý Chung còn sống, tôi có hỏi về sự việc này. Với tư cách là một Bộ trưởng Thông Tin và người rất thân cận với tướng Dương Văn Minh, Lý Quý Chung đã xác nhận: không hề có một đề nghị nào cho TCS và Nguyễn Hữu Đổng vào chính phủ Dương Văn Minh cả. TCS và gia đình đã bị Nguyễn Hữu Đổng lừa dối! Và từ đó TCS đã coi Nguyễn Hữu Đổng là kẻ ghê tởm.

Một chút về Nguyễn Hữu Đổng

Nguyễn Hữu Đổng tốt nghiệp thạc khoa Trường Kiến Trúc Sài Gòn khoảng năm 1964 nhưng không hành nghề kiến trúc sư, bắt đầu chơi thân công khai với Trịnh Công Sơn vào khoảng 1970. Tôi không được biết gì nhiều về nhân vật này ngoài việc chứng kiến sự xuất hiện thường xuyên trong nhà TCS những tháng trước 4/1975 với tư cách em ruột TCS, giữa lúc Sài Gòn liên tiếp nhận những thông tin về các tình Tây Nguyên thất thủ, và cũng được biết từ TCS vào những ngày cuối của tháng 4/1975 là: chính quyền mới sẽ vẫn giữ nguyên chức vụ Đệ nhất Phó Thủ Tướng của chính phủ đầu hàng Dương Văn Minh (tức vụ của Nguyễn Hữu Đổng). Sau đó, Nguyễn Hữu Đổng đã vượt biên và định cư ở Pháp.

Thế nhưng, vào khoảng năm 1992, Nguyễn Hữu Đổng về Sài Gòn và tìm thăm tôi. Tôi tiếp anh tại nhà và cùng ăn trưa. Thật ra, giữa tôi và Nguyễn Hữu Đổng không đời thân đời anh tìm thăm, chẳng qua là chỗ để anh trút hết những gì TCS và gia đình không tiếp khi anh tìm đến thăm họ sau hàng chục năm ly gián

từ ngày 19. Trong những tháng lộ c của Nguyễn Hữu Đông có 2 chi tiết đáng chú ý: Một là: Ý tưởng và mô hình kiến trúc Ngôi Đền Tình Yêu có hình qu trứng (lấy từ truyền thuyết Âu Cơ đẻ ra 100 trứng) để TCS chèn như một giáo đường là của Nguyễn Hữu Đông; Hai là: để Ngôi Đền Tình Yêu này mang đậm sắc thái TCS, Nguyễn Hữu Đông lập ý cho TCS viết Kinh Việt Nam. Dự án này tôi đã được TCS cho biết trước năm 1975 và sẽ xây dựng trên ngọn đồi của Bác sĩ Bùi Kiện Tín ở Thủ Đức, nằm đối diện với nghĩa trang quân đội Sài Gòn cũ. Xét về mặt tài năng kiến trúc và con người đầy tham vọng làm chính trị của Nguyễn Hữu Đông cũng như mối quan hệ mang tính chính trị giữa anh và TCS thì thông tin này đáng tin hơn là gần đây có nghe dư luận từ Phạm Văn Hạng là dự án này của Phạm Văn Hạng và TCS được ông Võ Văn Kiệt ủng hộ?

(Để biết thêm mối quan hệ chặt chẽ giữa TCS và Nguyễn Hữu Đông, xin đọc thêm đoạn trích dẫn trong phần ghi chú cuối bài viết này, câu Lê Khắc Cẩm trả lời phỏng vấn Nguyễn Đức Xuân về TCS).

Bài Học Lớn Cho Người Làm Chính Trị Tự Phát Trong Xã Hội CSVN

Những Gáo Nước Lạnh Ngày “anh em ta về”

Tuy nhiên, sau sự thất bại 1975, TCS lại đứng lên vui mừng vì Sài Gòn của anh trong ngày 30-4-75 đã xuất hiện: “Cờ bay trăm ngọn cờ bay” và “anh em ta về mừng như bão cát quay cuồng...”. Từ sự kiện tại Đà Lạt mà Nguyễn Đức Xuân đã nhắc đến ở trên cho đến ngày 30-4-75 không có một chi đầu nào cho thấy có mối liên lạc về mặt tổ chức giữa Mặt Trận Giải Phóng Miền Nam và Trịnh Công Sơn. Thậm chí khi anh được kiến trúc sư Nguyễn Hữu Thái đưa đến Đài Phát Thanh Sài Gòn để hát bài Nụ Vòng Tay Lớn mừng chiến thắng lịch sử 30-4-75, TCS, tác giả của ca khúc có tính dự báo cho ngày huy hoàng này của quân Giải phóng và bị thêm cho phía VNCH, cũng bị Tôn Thất Lập, một nhạc sĩ chèn chẹt trong phong trào Hát Cho Đông Bào đã thoát ly đi theo MTGPMN, đuổi ra khỏi phòng thu: “Mày có tư cách gì mà hát ở đây!”...

Bị bắt ngờ với cú ra đòn khá tàn nhẫn này của người “anh em”, TCS thật sự choáng váng và sợ hãi, mọi niềm hân hoan trong anh vụt giục mờ hoà bình cho đất nước của mình nay đã thành hiện thực bồng chốc tan thành mây khói. Niềm vui tung bừng reo ca “...Mặt đất bao la / anh em ta vớt / Gặp nhau mừng như bão cát quay cuồng trời rộng/ Bàn tay ta nắm nãi tròn một vòng Việt Nam...” (Nãi Vòng Tay Lớn) hôm nay không thuộc về TCS, và thay vào đó là nãi ám ảnh sắp bị thiêu tiêu và phải làm thế nào chạy trốn khỏi “người anh em” càng sớm càng tốt.

Thật ra, tai nạn chính trị này đã có nguồn gốc từ quan điểm chính về tính hai mặt trong âm nhạc và con người TCS của Ban Văn Hoá Tư Tưởng-Trung Ương Cục Miền Nam do Ông Trần Bạch Đằng phụ trách. Chính nhạc sĩ Trần Long Ẩn đã kể lại rằng đã có một cuộc họp kiễm điểm TCS trong Cứ trước 1975 với thành phần tham dự gồm có hầu hết các văn nghệ sĩ thoát ly theo MTGPMN như: Tôn Thất Lập, Trần Long Ẩn,... dưới sự chủ trì của ông Trần Bạch Đằng.

Và Cuộc Chạy Trốn Khỏi Sài Gòn

Sự sợ hãi càng tăng cao khi TCS nhận được tin mình sẽ bị thanh toán. Chỉ vài ngày sau, TCS đã âm thầm cùng mẹ rời khỏi Sài Gòn bằng xe đò, trực tiếp ra Huế, nơi anh cũng đang có những “người anh em” thân thiết cũ vừa chuyển sang sống ở như Hoàng Phê Ngọc Tường, Nguyễn Đức Xuân, Thái Ngọc San,... hy vọng chắc được yên thân.

Trở lại sống trong căn hộ cũ 11 Nguyễn Trường Tộ – Huế, TCS quây quần với bạn bè cũ và mới không được bao lâu thì cả thành phố Huế lên cơn sốt đỏ đốm TCS và Phạm Duy. Các biểu ngữ được giăng ở các trường đại học và TCS phải lên Đài truyền hình Huế đọc bài tự kiễm điểm. Sự cỏi lộn này cũng lại do một nhạc sĩ tổ chức, nhạc sĩ Trần Hoàn, Giám đốc Sở VH&TT tỉnh Bình Trị Thiên. Thế là TCS đã tránh được về đưa SG nay lại gặp về đưa Huế! Sự bé cái lộn lộn này, có lẽ do TCS đã kỳ vọng ở bạn mình quá nhiều nhưng thực tế vai trò trong lực lượng tiếp quản Huế của Hoàng Phê Ngọc Tường và Nguyễn Đức Xuân rất khiêm tốn,

chính họ cũng đang phải cố gắng phần đầu để được kết nạp vào đảng thì làm sao bao che cho tác

giọng của 2 ca khúc từng bị người CSVN kết án (Ca khúc Gia Tài Của Mẹ với câu: “Hai mươi năm nội chiến từng ngày” đã xúc phạm đến đại cuộc chống Mỹ cứu nước của người CSVN và ca khúc Cho Một Người Nằm Xuống để thương tiếc Lưu Kim Cương – đại tá không lực VNCH chết bởi đạn của quân GPMN – người bạn một thời đã từng dùng máy bay không quân đưa TCS lên Đà Lạt thăm Khánh Ly hoặc ngược lại, đón Khánh Ly về hát với TCS) tại Sài Gòn?

Lần này ở Huế, tính tiếp chạy TCS nghiêm trọng và công khai hơn hẳn vụ ở Đài Phát Thanh SG vừa qua. Tình bạn cũ trong trái tim TCS sụp đổ đã đành mà giọng mơ “Khi đất nước tôi thanh bình/Tôi sẽ đi thăm...” từng diễn thực hiện của anh cũng bị dập tắt. Những tháng ngày tiếp theo ở Huế, TCS sống như một con tin trong Hội Văn Nghệ Bình Trị Thiên, thường xuyên được tổ chức bắt trí đi lao động thực tế trên những cánh đồng vào mùa khô cũng như mùa lụt, không hơn gì một người phải chịu cũi tạo.

Cuộc Chạy Trốn Lần Thứ 2

Tuy nhiên, đang kẹt trong cái thế “tiến thoái lưỡng nan” này ở tại chính quê nhà, nơi mình từng tham gia hoạt động đấu tranh chống Diệt chủng Mỹ-Thiệu trong Phong Trào Đô Thị Huế với Hoàng Phú Ngọc Tường, Ng K, Nguyễn Đức Xuân,... cũng không xong mà về lại Sài Gòn thì càng nguy hiểm thì một vị cứu tinh kịp xuất hiện, ông Võ Văn Kiệt – nhà lãnh đạo công sản cao cấp tiếp quản Sài Gòn lúc bấy giờ. Một cuộc vượt biên nội địa đưa TCS vào lại Sài Gòn sau khoảng 1 năm anh phải “đi thực tế” tại các vùng quê tỉnh Bình Trị Thiên được bí mật tổ chức do ông Kiệt uỷ thác cho nhà văn cộng sản Nguyễn Quang Sáng thực hiện thành công. Từ đây, dưới sự ưu ái của ông Kiệt và nhà văn Nguyễn Quang Sáng được uỷ nhiệm của thượng cấp chăm sóc TCS, cái hạn bị hăm dọa hay trù dập với người nhạc sĩ lãng mạn cách mạng này đã kết thúc.

Qua những “sự cố” như thế, có thể thấy TCS đã mắc những sai lầm với người CS như sau:

- Thiệu minh bạch trong suy nghĩ và chiến tranh VN và tính hai mặt trong quan hệ xã hội.
- Không ở trong một đường dây của tổ chức và chịu sự lãnh đạo của tổ chức đó.
- Không dám thoát ly đi theo MTGPMN.

Và những sai lầm của TCS với phía VNCH:

- Kêu gọi phản chiến nhưng chỉ nhằm vào phía VNCH.
- Thiên về phía người CSVN ngay cả sau khi bị họ giết hại trong vụ Tết Mậu Thân ở Huế.
- Chẳng lại phía đã tạo cho mình điều kiện học hành và tự do sáng tác, kể cả tự do tư tưởng dù có bị chế độ SG hạn chế và kiểm duyệt, nhưng không quyệt liệt tiêu diệt như đã được thi phụng (dùng giấy của Hoàng Đức Nhã cấp để đi đường do Phùng Thị Hạnh trung gian, nhiều sĩ quan VNCH che đậy,...) để có một nhạc sĩ Trịnh Công Sơn tồn tại lừng lẫy như thế cho đến ngày 30-4-75. Dù ý thức chính trị ra sao, Trịnh Công Sơn vẫn là sản phẩm của chế độ VNCH đúng như Đặng Tiễn đã nhận định trong một bài viết ở đâu đó mà tôi không còn nhớ tên.

Bước Ngoặt “Mới Ngày Tôi Chọn Một Niềm Vui”

Sa Lầy vào Rượu và Xu Nịnh

Cuối tháng 5-1978, tôi ra khỏi trại cải tạo, gặp lại TCS. Lần nào đến nhà

ve; anh ở 47c Phạm Ngọc Thạch-Sài Gòn, sáng hay chiều, cũng thấy TCS ngồi nhậu rượu Ararat, một loại cô-nhàc Nga (sau “đổi mới” chuyển qua rượu chất để của Pháp, và sau cùng là Whisky Chivas) với Nguyễn Quang Sáng và một số bạn “mới”. Tôi cảm thấy có một điều gì đó không ổn, hình như tôi, một thằng sĩ quan Nguy đi tù rồi, không còn được TCS và gia đình coi là người thân như ngày xưa. Thái độ khó chịu của tôi mới lần ngaitrước mặt những người bạn “mới” này của Sơn đã khiến tôi bị TCS và gia đình tẩy chay ngầm.

Thực ra, tôi đã bị TCS và nhóm bạn Huế cũ loại ra từ những năm tháng tôi đi lính VNCH mà tôi không hề biết. Sau này, họa sĩ

Tôn Thợt Văn (đã chết) đã kể lại cho tôi rằng có những cuộc họp ở Huế vào những năm 60-70, TCS và những người mà tôi đã coi là bạn thân tình đã đem tôi ra để phê phán, tẩy chay vì tôi đã không trở lại lính và đứng về phía Quốc Gia. Rất tiếc, trong số này lại có ông Đinh Cường, người đã từng học cùng trường mỹ thuật, ở cùng nhà, và do tôi giới thiệu làm quen với TCS, do tôi kết nối với anh bạn Thọ giàu có ở Đà Lạt để có những tháng ngày cùng TCS rong chơi thơ mộng khi lưu lại căn phòng anh Thọ đã thuê cho tôi tại biệt thự số 9 đường Hoa Hồng hay ở trong căn nhà sàn gỗ thơ mộng bên một dòng suối róc rách trong

một hẻm núi của thị trấn Đơn Dương từ trước khi tôi rời Đà Lạt về Sài Gòn năm 1964 theo giấy gọi vào quân trường sĩ quan trừ bị Thủ Đức khóa 19. Và có những tháng ngày nhàn nhã làm sinh viên sĩ quan tại đây vào năm 66 hay 67, lúc này tôi là sĩ quan huấn luyện CTCT và phụ trách một phần nguyệt san "Bộ Binh". Sau ngày 30-4-75, với cấp bậc Trung úy ngành Công binh VNCH, Đinh Cường trở lại Trường Mỹ Thuật Huế và được miễn đi học tập cải tạo nhờ vào việc đã tham gia các hoạt động đấu tranh chống VNCH của nhóm Hoàng Phê Ngọc Tường, Ngô Kha, Nguyễn Đức Xuân, TCS,..., nhiều năm trước.

Có một kỷ niệm đặc biệt với Đinh Cường mà tôi cũng muốn nói ra luôn sau bao nhiêu năm cố giữ chặt trong lòng, để lòng mình thôi nặng trĩu và cũng minh chứng cho một tình bạn không hề có thật mà anh ấy đã dành cho tôi, mà tôi đã hằng chục năm cố nghĩ khác đi, cố không tin. Sự việc xảy ra như thế này: Ngày 1-5-75, 8g sáng tôi đến nhà Đinh Cường ở đường Nguyễn Đình Chiểu cũ, gần chợ Tân Định để xem tình hình như thế nào. Như thường lệ tôi vẫn đến đây dè dàng như người trong nhà nên rất tự nhiên bước lên cầu thang đến lên căn gác của bạn mình. Thế nhưng chị TN, vợ Đinh Cường đã chặn tôi lại ở giữa cầu thang và nói Đinh Cường đi khỏi rồi. Tôi không tin và nói lớn là có hẹn trước, lúc đó Đinh Cường mới nói vọng xuống để

tôi lên. Khi lên tới nơi thì đã có mặt của Bác sĩ Trương Thìn, Nhạc sĩ Miên Đức Thắng cùng người đó. Tôi gượng gạo ngồi xuống và Đinh Cường nói với 2 vị khách kia như hơi ý: "Mình cấp cho

TC cái gì chứng nhận thuộc Thành Phần Thứ 3 nhé!”. Lập tức tôi đứng lên và từ chối: “Không, hãy để tôi chịu trách nhiệm với họ, và Thành Phần Thứ 3, Thứ 4 gì họ cũng dẹp sạch thôi!”...

Với TCS, gia đình cùng các “đồng chí” rượu của anh, tôi lúc này là một kẻ xa lạ, một người lạc hướng, một cái gai khó chịu, một con kỳ đà làm cho cuộc vui hoan lạc của họ không được hoàn hảo, tôi nên biến đi. Nhưng tôi lại là một gã ngoan cố, tự cho mình nhiệm vụ phải ngồi lại để làm Sơn tinh táo hơn, để những tiếng nói bớt đi những lời xu nịnh. Ý thức được rượu, phụ nữ và xu nịnh là một loại ma túy tổng hợp đang nhún chìm TCS được nguy danh dưới khẩu hiệu “Mỗi ngày tôi chọn một niềm vui” nên tôi cố chịu đựng sự khó chịu của họ và vẫn không tìm cách lầy lội lại cho đứng thân thiện với TCS thà còn trai trẻ ở Huế bằng rượu chè, quà cáp đắt tiền và những tán tụng nuông chiều. Tôi vẫn đứng trên đôi

chân liêm sỉ và theo đuổi một thứ nghệ thuật tri thức, đó là chỗ mà TCS, trong thâm sâu của tâm hồn anh, không thể loại bỏ tôi cho dù có khác nhau về quan điểm chính trị và cách sống. Đó cũng là điều mà TCS trong những lúc cô đơn nhất đã dồn gổ của nhà tôi bắt kẻ đêm khuya hay khi bình minh vừa ló dạng để hàn huyên hoặc khoe và hỏi ý kiến tôi về bức tranh mà anh vừa vẽ.

Điều Đáng Tiếc

Trong thời buổi sống như một kẻ bên lề của một Sài Gòn đã bị đổi tên và những người bạn thân một thời hồn nhiên như thế nay cũng đã cúi mình, ngoan ngoãn làm những con rùa của chế độ mới, quay lưng lại với thân phận kẻ điên của đồng loại, tự huỷ tri thức, lương tâm, thứ một thời nhờ nó đã làm nên những ca khúc tranh đấu cho thân phận và tự do con người, nay chọn cho mình con đường sa lầy vào rượu, thuốc và phụ nữ, tôi thấy mình thật sự cô độc và bất lực trước sự sụp đổ từng ngày của một người bạn tài hoa nhất mà tôi từng yêu quý. Nhiều khi tôi muốn nói với bạn mình: “Tại sao cậu lại sa đà vào những cuộc chơi phù phiếm? Tại sao cậu không viết những ca khúc cho thân phận VN 2 đang bị một thứ xiềng xích vô hình

nhưng vĩnh cữu, vì nó được khoá bởi chính người VN chứ không phải ngoại bang? Hay ít ra thì cậu nên sống yên lặng như một cái bóng, một hòn đá tảng vì cái giấc mơ hoà bình, thong dong quê hương của cậu dù không phải nguyên nhân chính gây ra sự sụp đổ hoàn toàn nền Cộng Hoà trẻ tuổi MNVN, nhưng vô mặt tâm lý cũng đã ít nhiều làm lợi cho phía bên kia, vô tình đóng góp với kẻ đã gây ra cái bi kịch thảm khốc cho hàng triệu người Việt từng ái mộ, tôn thờ cậu nay phải bỏ nước ra đi bằng giá của cái chết không được chôn cất, bằng sự tạt nguỵn tinh thần, nếu may mắn đến được bờ tự do thì bạn cũng đáng được cảm thông... Vì tôi biết chắc chắn một điều là tất cả những trí thức thiên tài VN như cậu cũng đều không chờ đợi

một kết cuộc cho đất nước theo cách như đang diễn ra...". Nhưng có lẽ trực giác của tôi đã mách bảo rằng điều kỳ lạ nằm ngoài khả năng của TCS, cứ để cuộc sống của anh phụ thuộc vào bản năng, đã tiêu vong rồi một TCS mạnh mẽ đến thân, mạnh mẽ ca hát cho hoà bình đất nước, cho dân tộc lầm no, bình đẳng, tự do và hạnh phúc như ngày nào. Thời cuộc làm ra TCS kỳ diệu, anh không phải là người làm ra thời cuộc, nên tôi đã ghen hòng.

Đoạn Tư Tưởng Cuối Cùng

Dù đã rồi TCS cũng tìm lại cho mình một phần phong độ sáng tác nhờ hấp thụ những ngọn lửa nhỏ từ những nhan sắc phụ nữ và sự trân trọng (theo cách trượng) của những nhạc sĩ thuộc Hội Âm Nhạc TP HCM như Xuân Hồng, Hoàng Hiệp, Thanh Tùng, Tôn Thất Lập, Trần Long Ẩn,... và một nhóm nhạc do họ tổ chức có tên "Những Người Bạn" ra đời khoảng thập niên 90, và TCS được coi là đầu đàn. Anh trở thành nhân tố quan trọng nhất trong việc thu hút sự chú ý của công chúng mỗi khi anh có mặt trong các show diễn của nhóm. TCS cũng là một tiếng nói có trọng lượng nhất đối với nhiều tên tuổi hàng đầu của nhạc cách mạng VN như Văn Cao, Trọng Bằng, Hồng Đăng,... trừ ông nhạc sĩ Bộ Trưởng Bộ VH&TT Trần Hoàn (đã nghỉ hưu), người từng mở chi nhánh dịch để đưa anh một thời kỳ Huân, là vốn tiếp tục nhìn TCS như một kẻ xấu.

Dù gì thì thế đứng chính trị của TCS cũng đã được tốt hơn

trước rất nhiều, có phải vì thế mà anh đã chệch quan nghĩ mình là người đến lúc nên đứng vào hàng ngũ của đảng?

Sơn đem ý định này nói với tôi, tôi liền can: “Không nên Sơn ơi, cậu đang là một nhân vật âm nhạc lớn, người ta nể trọng vì ảnh hưởng của cậu đối với công chúng rất lớn cũng như quốc tế. Nay cậu trở thành đảng viên mới thì còn ai coi trọng nữa. Nếu ông Hoàng Hiệp chẳng lai là may cho cậu lắm đó!”. Tôi đã nói với TCS như thế và TCS im lặng. Tuy nhiên không phải nhờ sự phân tích này mà TCS không trở thành đảng viên Đảng CSVN, mà bởi sự ngăn cản của nhạc sĩ Hoàng Hiệp, người giữ vai trò chính trị của Hội Âm Nhạc TP HCM và cũng là cán bộ có trách nhiệm quản lý TCS. Trong một lần bất bình với Hoàng Hiệp vì việc bị kiểm điểm, TCS đã chửi thề vào mặt Hoàng Hiệp ngay tại trụ sở Hội Âm Nhạc TP HCM: “Mày là thằng mặt ***!”.

Đã không những không được vào đảng, TCS còn được cho vào hưu dưỡng vĩnh viễn kết thúc giấc mơ – mơ tưởng cuối cùng của anh.

Cái Chết – Vinh Quang Đích Thực

Nếu con đường chính trị đối với TCS là một con đường dẫn anh xuống vực thẳm thì cái chết là một kết thúc hoàn hảo. Hay nói một cách khác, nó đã giải cứu và trở lại vinh quang đích thực cho anh – vinh quang dành cho di sản ca khúc TCS.

Không chỉ niềm vinh quang này bùng sáng huy hoàng bởi hàng chục ngàn người yêu âm nhạc của anh ở trong nước tiến đưa anh đến nơi an nghỉ cuối cùng, mà người Việt trên khắp thế giới cũng như lệ tiếc thương, nhất là người Việt ở Mỹ, nơi mà Trịnh Công Sơn lúc sinh tiền không dám đặt chân đến dù không ít lời mời. Một lễ tưởng niệm long trọng được tổ chức tại Hội trường báo Người Việt với sự tham dự đông đảo của nhiều giới khác nhau trong cộng đồng ở California ngay trong đêm 1-4-2001, điều mà trước đó không ai dám nói công khai về tình cảm của mình với TCS ở chỗ đông người tại Mỹ.

Lời Kết

Sau 8 năm Trịnh Công Sơn ra đi, mọi cảm xúc thương tiếc sau cái chết của anh trong mấy chúng ta cũng đã phần nào chìm lắng, hôm nay, tôi quyết định và chọn lựa thời điểm này để viết về một góc khác, một phương diện khác của Trịnh Công Sơn mà chưa ai viết hoặc viết một cách có hệ thống.

Bài viết này chắc hẳn sẽ gây ra sự mất mát tình cảm, sự đau vỡ các mối quan hệ vốn có của tôi, vì một số những nhân vật được đề cập nay đang còn hiện diện trong cuộc đời. Sự thật bao giờ cũng gây mất lòng, tôi đã tự hỏi mình nhiều lần trong nhiều năm qua: có nên viết nó ra, giải thoát cho nó khỏi ngục tù trong tôi suốt hơn 30 năm qua? Sự quẩn quại của nó trong cái nh&grave

; tù ký ức cũng làm tôi đau buồn đến không chịu nổi. Giải phóng cho nó là giải phóng cho chính tôi, dù có phải bị trả giá.

Đó là về phần cá nhân tôi, còn đối với TCS, bài viết này tôi muốn bổ sung thêm những điều mà trong các cuộc nói chuyện về TCS ở Mỹ tôi đã không thể nói hết được. Một nửa sự thật cũng chưa phải là sự thật. Tôi tin vào điều tốt đẹp của sự thật. Nó có thể sẽ làm tan đi hình ảnh một TCS được tô vẽ bởi những huyền thoại và tạo nên lớp lún trong lòng ai đó, nhưng sẽ trở lại một TCS thiên tài đích thực của âm nhạc như nó vốn có, để mọi người yêu đến với nhạc Sơn thì sẽ có được cơ may yêu mến trọn vẹn một con người có thực, chứ không phải một thứ tượng đài được nhào nặn, tô vẽ và dựng lên vì một mục đích riêng. Đã đến lúc sự thật đó cần được trở lại cho những người Việt đã, đang và sẽ mãi còn coi

nhạc Trịnh là lẽ sống của mình, mang nó theo mình như một thứ tài sản vô giá dù đi đến bất kỳ đâu, dù ở chiến tuyến nào.

Tất nhiên, những lập luận và lời kể trong bài viết này dựa vào những gì tôi đã trải qua, những tư liệu riêng và những tư liệu của những người bạn cũ của TCS mà họ đã công khai phổ biến trên các phương tiện truyền thông, và vì thế chắc hẳn còn thiếu sót một phần, vì tôi biết còn nhiều sự thật đang được cất giấu bởi những người có quan hệ cận kề với TCS trong từng giai

đoạn c̣a lịch ṣ VN từ 1954 đ̣n hôm trước khi TCS qua đời mà họ vì những lý do nào đó chưa tiện nói ra. Tôi xin cảm ơn những ai sẽ đóng góp thêm những gì giúp cho bài vịt này được hoàn ḥo hơn, ḳ c̣ những pḥn biện.

Sau cùng, ṃi con người Việt Nam đã tṛi qua và ṣng sót sau cuộc chịn tranh kḥc liệt vừa qua đ̣u giữ trong mình những sự thật riêng, một g̣c nhân chứng riêng, xin quí vị hãy tṛ lại nó cho lịch ṣ, ṇu được như tḥ thì ṭm gương lịch ṣ VN mới trong sáng được. Cũng vì địu này, cho tôi xin ḷi những gì mà bài vịt có làm ṭn thương đ̣n một ai đó cũng là vì không còn sự lựa chọn nào khác.

Sài Gòn 29/3/2009

TRỊNH CUNG

Tư liệu tham khảo:

1. Như Những Dòng Sông, Hoàng Tá Thích, Nhà Xuất Bản Văn Nghệ 2007.
2. Trịnh Công Sơn, Cuộc đời, Âm nhạc, Thơ , Hội hoạ & Suy tưởng, Nhà Xuất Bản Văn Hoá Sài Gòn, 2005.
3. Thư TCS gửi Ngô Kha, nguồn: <http://www.gio-o.com>
4. Sự thực Thư Gửi Ngô Kha, Nguyễn Đắc Xuân, phần phỏng vấn Lê Khắc Cẩm, nguồn: <http://www.gio-o.com>
5. Có nghe ra điều gì, Thủ bút của TCS nói về trách nhiệm của mình với đám đồng (Tư liệu của Bác sĩ, nhà văn Thân Trọng Minh – Lữ Kiều).

Trịnh Công Sơn: Tên Phản Bội:

Những năm tháng Trịnh công Sơn được sống được hít thở không khí tự do thoải mái của miền Nam (VNCH), y mới có thể viết được những bản nhạc hay và nhiều, từ khi bọn Việt cộng cưỡng chiếm miền Nam, y không còn viết được bài nào ra hồn, chỉ viết được vài bài nịnh đảng "Mùa Thu Hà Nội" hoặc nịnh gái Hồng Nhung: Bống bống bang bang" không ra gì. Rồi rượu cie2 be bét, gái nào cũng bỏ . Thật là một tên vô đạo đức và hèn hạ. Nhưng vẫn có những bằng đ̣ng ḥ nhau ca tụng ḥn.

HH

Kèm hình tòa án nhân dân mà trịnh công sơn (tcs) chủ tọa và tuyên án.

Phóng viên báo AP đã thu vào ̣ng kính hình ̣nh tàn bạo và dã man c̣a cḥ độ csvn sau khi cưỡng chịm mịn Nam VN mà nhạc sĩ tcs tay sai nằm vùng đã ḥ ḥi ghi công đ̣u cho đ̣ng gian ác bằng cḥ tọa và tuyên đọc "bán án" x̣ ḅn một thanh niên.

Tôi không hịu tại sao nhịu ca nhạc sĩ ṿn còn tâm trí đ̣ hát hay ca tụng nhạc c̣a tcs hay có nhịu tác gị vịt sách và trích đ̣n những lời trong những bài hát c̣a tcs.

Trân trọng,

dangbao
2-4-2009